

education of older students]. PR v obrazovanuy. Moskva. № 4. S. 42-50.

12. Luhovyi, V.I. (2009). *Yevropeiska kontseptsii kompetentnisnogo pidkhotu u vyshchii shkoli ta problemy yii realizatsii v Ukraini* [European concept of competence approach in higher education and problems of its implementation in Ukraine]. *Pedahohika i psykholohiia: Naukovo-teoretychni ta informatsiyni zhurnal*. Kyiv. № 2. S. 13-25.

13. Luniachek, V.E. (2013). *Kompetentnisnii pidkhit yak metodolohiia profesiinoi pidhotovky u vyshchii shkoli* [Competence approach as a methodology of professional training in higher education]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. DnIpropetrovsk. Vyp.1. S. 155-162. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_1_27

14. Malyk, H.D. (2017). *Kompetentnisnyi pidkhit u vyshchii profesiinii osviti* [Competence approach in higher professional education]. Iv-Frankivsk.: IFNTUNH, Rezhym dostupu: https://www.nung.edu.ua/files/attachments/2_competenc_e.pdf

15. Pometun, O.I. (2005). *Formuvannia hromadianskoi kompetentnosti: pohliad z pozystii suchasnoi pedahohichnoi nauky* [Formation of civic competence: a view from the standpoint of modern pedagogical science]. *Visnyk prohram shkilnykh obminiv*. № 23. S. 18-20.

16. Protasova, S.V. (2008). *Bazovye kompetensyy kak rezultat upravleniya kachestvom podhotovky studenta-muzykanta* [Basic competencies as a result of quality management of student-musician training]. *Vestnyk THU. Seryia: Humanytarne nauky*. Tambov. № 8. S. 133-136.

17. Teriaieva, L.A. (2014). *Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv muzyky: katehorialnyi analiz problem* [Formation of

methodological competence of future music teachers: a categorical analysis of the problem]. *Zb. mat. Mizhn. nauk.-prakt. konf. «Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura: vyklyky KhKhI stolittia»* (m.Kyiv, 16-17.10.2014r.). Kyiv: Kyivskiy un-t im. V.Hrinchenka. S. 675-682.

18. Fyrer, A.V. (2012). *O sootnoshenyy poniatyi «kompetentnost» y «kompetentsiya»* [On the relationship between the concepts of "competence" and "competency"]. *Omskiy nauchnyi vestnyk*. Omsk: OGPU. №1 (105). S. 169-172.

19. Khutorskoi, A.V. (2003). *Kliucheverye kompetensyy kak komponent lychnostno oryentirovannoi paradyzmy* [Key competencies as a component of a person-oriented paradigm]. *Narodnoe obrazovanye*. Moskva. № 2. S. 56-64.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ХОЛОДЕНКО Вікторія Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Наукові інтереси: педагогіка, музична педагогіка, методика музичного навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KHOLODENKO Viktoriya Alexandrovna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy of Art and Piano Performance of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov.

Circle of scientific interests: pedagogy, music pedagogy, methods of music education.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2022 р.

УДК 378.018.8:630*2-051

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-274-281

ХРИК Василь Михайлович –

кандидат сільськогосподарських наук,

доцент, завідувач кафедри лісового господарства

Білоцерківського національного аграрного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1912-3476>

e-mail: hvm2020@ukr.net

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Фахова підготовка фахівців лісового господарства в Україні залишається актуальним питанням сьогодення. Це зумовлено потребою в кадрах, які могли б професійно вирішувати сучасні проблеми лісгосподарської галузі, зокрема: створення сприятливих умов для залучення інвестицій в ліспромисловий комплекс і лісове господарство; здійснення спільних заходів щодо розробки, виготовлення і постачання устаткування, технологічних ліній і техніки, координації і проведення спільних наукових досліджень і забезпечення науково-технічного

супроводу спільних робіт; вироблення рекомендацій по вдосконаленню і гармонізації нормативної правової бази в галузі ліспромислового комплексу і лісового господарства; сприяння забезпеченню раціонального використання лісосировинних ресурсів із урахуванням виробничо-технологічних зв'язків, що склалися між підприємствами і організаціями; формування інформаційних систем в лісовому секторі економіки; вироблення взаємоузгоджених підходів до вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища тощо.

Для створення умов, що дозволяють здійснювати раціональне управління лісовим фондом, його своєчасне і якісне відтворення, зберігати екологічний потенціал і біологічне різноманіття, необхідні висококваліфіковані фахівці, здатні реалізувати комплекс заходів з планомірного розвитку лісгосподарської галузі на основі впровадження прогресивних досягнень науки і техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз робіт дослідників (Т. Васильєва, О. Картешкіна, Л. Нестерова, Н. Пудовкіна, С. Сорокоумов, Е. Чеботарьова, Е. Шепталіна, К. Ширяєва, Н. Byerly, А. Kimberley, T. Lennartsson, K. Nielsen, G. Oesten, S. Fink та ін.) дав підстави розподілити вимоги, до підготовки майбутнього фахівця (зокрема лісгосподарської галузі) за трьома групами: суспільство, роботодавець, держава – залежно від того, хто і з якою метою їх висуває, тобто знаходиться в «зоні безпосередньої зацікавленості».

Суспільство вимагає від майбутніх фахівців лісового господарства володіння не тільки глибокими теоретичними знаннями різноманітних видів професійної діяльності, але і ситуаційної прив'язки своїх рішень і дій, через непередбачуваність природно-кліматичних факторів різної тривалості технологічних процесів тощо. З погляду роботодавця майбутній фахівець лісового господарства повинен володіти достатніми практичними і теоретичними знаннями і навичками, щоб забезпечити високу продуктивність праці, розвиненими професійними якостями, необхідними для роботи (ініціативність, активна життєва позиція, організаторські вміння), високою працездатністю. Держава ставить мету – підвищення рівня життя громадян.

В сучасних умовах інваріантними вимогами до різних видів професійної діяльності фахівців з вищою освітою в галузі лісового господарства (виробничо-технологічної, проектно-технологічної, проектно, організаційно-управлінської, науково-дослідної) є такі, які пов'язані: з інформаційним полем професійної діяльності (вміння фахівців здійснювати пошук інформації з різних джерел, обробляти цю інформацію, виділяти досягнення і проблеми в професійній ситуації на основі отриманої інформації і обирати відповідні рішення); з процесом і результатом професійної діяльності (вміння фахівців проектувати, організувати, реалізувати професійну діяльність і оцінити її результати на основі сучасних технологій, з урахуванням реальних можливостей відповідної ситуації і різних факторів); із взаємодією всіх зацікавлених сторін (вміння фахівця встановлювати контакти, вести

переговори, організувати необхідні команди); з середовищем, в якому здійснюється професійна діяльність (уміння аналізувати можливості середовища, використовувати його сприятливі особливості); з самим фахівцем (вміння фахівця постійно займатися самоосвітою, підвищувати свою кваліфікацію, проектувати свою кар'єру).

Мета: на основі аналізу наукових джерел та відповідних стандартів розкрити професійні вимоги до майбутнього фахівця лісового господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вимоги, що висуваються до фахівців лісового сектора, потребують вдосконалення системи їх професійної підготовки. Стає очевидним, що на перше місце у вирішенні означеної проблеми виходить професійна спрямованість майбутніх фахівців лісового господарства, яка виступає одним з основних показників цивілізованості суспільства. Від сформованості у них професійної спрямованості залежить успішність всієї професійної діяльності, а сама вона є стимулом для розвитку інших професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, тобто відбувається орієнтація на продуктивність в саморозвитку і самореалізації в професійній діяльності.

Ці вимоги виступають в якості цільового орієнтира у відборі інваріантних компонентів змісту професійної підготовки фахівців лісового господарства, спрямованих на формування у них професійних компетентностей.

Інваріантні вимоги до професійної діяльності сучасних фахівців – це спосіб прямого впливу на їх свідомість і волю для координації діяльності в професійній сфері. Відмінною особливістю інваріантних вимог є те, що цей спосіб прямого впливу не залежить від мінливих умов і факторів організації виробничої ситуації, однак інваріантна вимога прямо пропорційна етапу і рівню сформованості професійних компетентностей.

У зв'язку з цим ми позначили таку класифікацію інваріантних вимог, які співвіднесені з етапами підготовки майбутнього фахівця лісового господарства:

I етап – «входження», включає три рівні інваріантних вимог:

1 рівень – ознайомлювальний (майбутній фахівець повинен володіти інформацією про майбутню професійну діяльність: предмет, мету і завдання).

2 рівень – накопичувальний (розуміти специфіку майбутньої професійної діяльності: галузь, напрями, види).

3 рівень – розподільний (вміти орієнтуватися в інформаційному та

виробничому полі майбутньої професійної діяльності).

II етап – «усвідомлення», включає три рівні інваріантних вимог:

1 рівень – класифікаційний (вміти розуміти внутрішню супідрядність понять інформаційного та виробничого поля майбутньої професійної діяльності).

2 рівень – моніторинговий (вміти виявляти сутність закономірностей, тенденцій процесів майбутньої професійної діяльності).

3 рівень – інтеграційний (вміти поєднувати різноманітні предмети і явища в ціле в процесі майбутньої професійної діяльності).

III етап – «впровадження», включає три рівні інваріантних вимог:

1 рівень – конструктивний (конструктивно перетворювати різноманітну інформацію згідно виробничої ситуації).

2 рівень – моделюючий (вміти вибудувати виробничу ситуацію, яка передбачає вдосконалення наявного її вирішення).

3 рівень – оцінно-прогнозуючий (вміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у визначенні перспектив майбутньої професійної діяльності).

Аналіз наукових публікацій провідних фахівців в галузі лісового господарства дозволив визначити перелік найважливіших вимог до фахівця, затребуваного на ринку праці. Сучасний фахівець лісового господарства повинен:

- мати професійну підготовку, достатню для ефективного виконання професійних завдань в виробничо-технологічній, організаційно-управлінській та науково-дослідницькій діяльності; реалізовувати сучасні екологічно безпечні технології виробництва; проводити розрахунок економічної ефективності лісгосподарського виробництва і реалізації його продукції; здійснювати технологічний контроль за проведенням лісгосподарських робіт і експлуатацією машин та обладнання;

- знати і вміти застосовувати методи наукових досліджень у визначенні ефективності та оптимізації професійної діяльності, моделюванні технологій; володіти розвинутими розумовими здібностями – здійснювати розумові операції в стандартних і нестандартних ситуаціях; знати, як отримати доступ до глобальних джерел знань, вміти трансформувати набуті знання в інноваційні технології; володіти сучасними інформаційними технологіями;

- володіти організаційними, управлінськими та комунікативними здібностями, вміти працювати в команді для вирішення завдань професійно-організаційної діяльності; вміти адаптуватися до змін в

суспільстві, сприяти соціальній згуртованості колективу;

- мати стійку позитивну мотивацію до навчання протягом усього життя, володіти навичками самостійного отримання знань і підвищення кваліфікації, тобто вміти вчитися; володіти методологією і проектно-аналітичними навичками з розробки стратегії професійної діяльності, мати напрацювання кар'єрних компетентностей;

- володіти цінностями, необхідними соціальними компетентностями для того, щоб жити в умовах сучасного громадянського суспільства.

Сучасний фахівець затребуваний на ринку праці повинен отримати професійну підготовку відповідну цим вимогам.

Як зазначає С. Сорокоумов, інтеграція науки, освіти і виробництва в даному аспекті володіє потужним потенціалом для розвитку не тільки системи лісівничої освіти, а й всієї лісгосподарської галузі, а це зумовлює співвіднесення етапів професійної підготовки фахівця з вимогами, що висувуються сучасним лісгосподарським комплексом [4, с.64].

Як вважає Е. Шепталіна, потреба у фахівцях лісового господарства обумовлена низкою факторів, серед яких особливе значення мають природно-кліматичні умови. Іншою, не менш важливою причиною затребуваності фахівців цього напрямку є погіршення геоекологічної обстановки, потреба у вирішенні геоекологічних проблем, збереженні цілісних ландшафтів при освоєнні природних ресурсів, охорони їх біологічного різноманіття, культурно-історичних, естетичних та ін. цінностей, здійснення лісової меліорації, яка в сучасних умовах набула нової функції щодо стабілізації екологічної обстановки в районах аграрного і промислового виробництва, підвищення продуктивності та стійкості екосистем, раціонального використання природних ресурсів (грунт, вода та ін.), поліпшення мікроклімату [6, с. 35].

У зв'язку зі змінами, необхідними для внесення в підготовку здобувачів вищої освіти спеціальності «Лісове господарство» перераховані вимоги потребують уточнення і доповнення, зокрема здатністю фахівців, вирішувати виробничі питання зі створення, вирощування, догляду, формування лісових насаджень, їх інвентаризації, проектування лісгосподарських заходів, використання лісових ресурсів, заготівлі деревини, готових до професійного росту, соціальної та професійної мобільності.

У зв'язку з цим, потрібне уточнення та адаптація загальнокваліфікаційних вимог до підготовки фахівців лісового господарства з урахуванням особливостей природного середовища. Цим же фактором обумовлено

визначення компетентнісного підходу в якості базового для розробки моделі підготовки фахівців лісового господарства.

У нашому дослідженні приділено особливу увагу вивченню досвіду німецьких вчених з удосконалення підготовки фахівців лісового господарства на компетентнісній основі (S. Fink [12], G. Oesten [11]).

Вивчення матеріалів з означеної проблеми дозволило виявити причини і передумови реформування лісівничої освіти в Німеччині; інновації в галузі професійної педагогічної науки і практики; умови і обставини глобалізації лісівничої освіти. Зокрема, як показує дослідження G. Oesten [11], необхідність реформування лісівничої освіти в Німеччині обумовлена, в першу чергу, економічними факторами розвитку країни, появою на ринку праці нових секторів в галузі менеджменту аграрних і екологічних систем, потребами національної і світової економік у висококваліфікованих фахівцях широкого профілю.

Німецькими вченими зроблено висновок про те, що назріла необхідність в більш широкій спеціалізації випускників ЗВО, оволодінні ними не тільки професійними навичками, але й ключовими і, особливо, соціальними компетентностями [12].

Нові вимоги до випускників факультету лісового господарства Фрайбургського університету, які згадані в німецькій науково-педагогічній літературі як ключові кваліфікації, що виходять за рамки професійної діяльності, співвідносяться з такими здібностями і готовністю як: здатністю самостійно розпізнавати, методично вирішувати, критично оцінювати проблему; мовні здібності і готовність до комунікації; готовність застосувати отримані знання на практиці, в професії; здатність керувати і працювати в колективі.

Вивчення зарубіжних освітніх програм за напрямками підготовки (https://albioneducation.com/programmy) дозволило виявити новий напрям у розвитку наукової лісогосподарської школи Німеччини, орієнтованої на інтеграцію суміжних наук і знань. Розширення екологічно обґрунтованих форм і способів лісогосподарської діяльності зумовило об'єднання таких наукових напрямів, як лісівництво, кліматологія, географія, водне господарство під назвою факультет лісівництва Фрайбургського університету.

Таким чином, німецькі вчені визнають необхідність розширення науково-практичних досліджень, що виходять за рамки звичних проблем лісорозведення та озеленення. Відправною точкою в процесі модернізації лісівничої освіти є націленість освітньої політики ЗВО на підвищення ефективності та

якості підготовки випускників за рахунок досягнення таких результатів: широкої спеціалізації, гнучкого професійного перепрофілювання, пропорційного співвідношення між екологічною, технологічною і соціально-економічною підготовкою, впровадження ключових компетентностей.

Зіставлення специфіки лісогосподарської діяльності та актуалізованих компетентностей підтверджує закономірну тенденцію глобалізації лісівничої освіти в Німеччині, ядром якої стають соціально-особистісні і професійно-екологічні компетентності.

Подібні висновки зроблені нами на основі аналізу наукових напрацювань з лісівничої освіти в інших країнах (H. Byerly [7], A. Kimberley [8], T. Lennartsson [9], K. Nielsen [10]). Зарубіжні науковці розкрили проблеми збереження біорізноманіття, здійснили характеристику різноманітності в екологічному та соціальному контекстах, екоінформатичний підхід до визначення та характеристики європейських пасовищ, чагарників та лісових середовищ існування, типи середовищ проживання, незбалансовані втрати при зміні луків на ліси, соціальний вплив та збереження лісового середовища існування.

Узагальнюючи європейський досвід, слід підкреслити актуальність цієї проблеми і для ЗВО нашої країни. При нестачі фахівців лісового господарства на вітчизняному ринку зайнятості спостерігається тенденція підвищення зайнятості випускників відповідної спеціальності в інших секторах економіки.

Отже, входження України в єдиний освітній простір вимагає сьогодні перегляду цілей і результатів лісівничої освіти з тим, щоб зробити її відкритою та інтернаціонально доступною, а її продукт затребуваним на міжнародному та внутрішньому ринках праці. Потрібне точне формулювання того, як і в яких видах діяльності можуть і повинні використовуватися набуті здобувачами вищої освіти знання, уміння, здатність і готовність їх застосувати, що позначаються в стандартах вищої школи як компетентності, повинні бути сформульовані в програмах навчання і для фахівців лісового господарства, і для майбутніх фахівців лісового господарства.

Спираючись на зарубіжний досвід враховано, що вдосконалення програми для бакалаврів передбачає посилення їх практичної підготовки, здатність працювати в суміжних галузях, готовність до професійного зростання, особистісного самовдосконалення і саморозвитку. Крім того, необхідно враховувати багатоаспектність цієї проблеми, яка вирішується комплексом освітніх дисциплін в рамках єдиної освітньої програми і єдиних вимогах.

Аналіз освітніх стандартів першого, другого і третього поколінь і узагальнення зарубіжного досвіду модернізації академічної лісівничої освіти, дозволив виділити ті компетентності, формування яких є найбільш актуальним і перспективним в системі професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства. Відповідно до міжнародних кваліфікаційних вимог і стандартів третього покоління вищезазвані характеристики представлені у вигляді умінь, здібностей і готовності як по відношенню до об'єктів професійної діяльності, так і до міжособистісних взаємин. Мовою компетентностей, що розглядаються в освітньому стандарті як результат навчання, це означає – оволодіння універсальними, загальними для всіх напрямів професійної підготовки, компетентностями, включаючи загальнокультурні, і професійні, тобто з урахуванням специфіки підготовки.

Аналіз вимог до підготовки майбутніх фахівців лісового господарства дозволив визначити комплекс загальнокультурних і професійних компетентностей.

Загальнокультурні компетентності: здатність знаходити організаційно-управлінські рішення в нестандартних ситуаціях і готовність нести за них відповідальність; вміння використовувати нормативні та правові документи в своїй діяльності; усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії, володіння високою мотивацією до виконання професійної діяльності; здатність аналізувати соціально значущі проблеми та процеси; здатність уявити сучасну картину світу, орієнтуватися в цінностях буття, життя, культури.

Це узгоджується з важливим психологічним моментом, що визначає успіх професійної освіти, з «готовністю» (емоційною, мотиваційною) до набуття тієї чи іншої професії. Вибір професії, здійснюється людиною в результаті аналізу внутрішніх ресурсів і шляхом співвіднесення їх з вимогами професії, що є основою самоствердження людини в суспільстві [1, с. 31].

У наукових педагогічних дослідженнях питання про основні характеристики сучасної професійної діяльності випускника вищої школи визначається (за А. Маслоу) як: прагнення людини до самореалізації, що стимулює її до висунення нових цілей і цінностей та проявляється в пошуку і освоєнні принципово нового; максимальна відповідальність; дух команди, співпраці, творча атмосфера; поєднання автономності та індивідуалізму з колективізмом і командною роботою; самонавчання; ціннісні орієнтації, що базуються на соціальних цілях і етичних цінностях; прагнення до нововведень, в основі

яких лежить глибокий аналіз протиріч сьогодення, що дозволяє швидко реагувати на зовнішні умови і змінювати їх [5, с. 24].

Відповідно до зазначених характеристик, для успішного входження майбутнього фахівця в професію, вища школа зумовлює його професійний розвиток, його суб'єктну позицію, самостійність та організованість, уміння свідомо планувати свої дії відповідно до внутрішніх цілей, сенсів, цінностей і адекватного самооцінки. Здобувач стає суб'єктом навчання, якщо навчальна діяльність ним усвідомлюється як особиста справа, успішність якого залежить від його власної цілеспрямованої діяльності; суб'єктна позиція проявляється в стійкості навчально-пізнавальної мотивації, здатності ставити перед собою мету і визначати оптимальні шляхи її досягнення, володіння необхідними для вирішення навчальних завдань операціями, схильності до самооцінки.

Таким чином, розвивати суб'єктність здобувача в освітньому процесі – означає формувати його життєві позиції, світогляд, особистісну активність, духовний потенціал, моральні якості, креативність [5, с. 24].

Професійні компетентності: здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства, проводити лісівничі вимірювання та дослідження, аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів, вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на основі вивчення літературних та нормативних джерел передового виробничого досвіду, обрати типове обладнання та інструменти для вирішення професійних завдань, а також оцінити економічну ефективність їх виконання, вирішувати поставлені завдання з інвентаризації лісів, оцінювати лісові ресурси та продукцію.

Як зазначає Н. Пудовкіна, у сучасному аграрному секторі затребуваний фахівець, який з перших днів самостійної праці вступить в професійну діяльність і сільське життя з уже сформованим творчим, суб'єктно-особистісним досвідом, з установкою на подальший саморозвиток компетентностей у професійній і соціальній сферах [3, с. 44].

У педагогічному плані вирішення цих завдань пов'язано з формуванням установки майбутніх фахівців лісового господарства на творчу професійну діяльність в лісгосподарському комплексі.

Вищесказане означає, що фахівець лісового господарства після закінчення ЗВО: знає, як вивчати спеціальну літературу й іншу

науково-технічну інформацію; вміє обробляти, систематизувати її з використанням сучасних технічних засобів; вміє надавати методичну і практичну допомогу, здатний і готовий сприяти розвитку творчої ініціативи, впровадженню досягнень вітчизняної та зарубіжної науки, техніки і технології, використанню передового досвіду, які забезпечують ефективне ведення лісового господарства.

Таким чином, до універсальних вимог, що висуваються до фахівця лісового господарства відносяться: його спроможність і готовність до здійснення виробничо-управлінських, дослідницьких, технологічних та ін. задач, а також – до соціальної і міжкультурної взаємодії.

Успішність професійної діяльності визначається не тільки високим рівнем знань, методами їх отримання, а й ступенем готовності молодих фахівців до професійної діяльності в сучасних умовах. Їх професіоналізм характеризується також володінням життєво активними і моральними якостями, розумінням важливості професії.

Професія лісівника характеризує людину близьку до природи, до лісу, яка буде вести роботу в лісі бережно, не залишаючи за собою «мертві зони», оскільки ліс – це особливий об'єкт довгострокового господарювання. У зв'язку з цим оптимальним для лісової галузі є продовження трудових династій працівників лісового комплексу [2, с. 77].

Як зазначено в освітньому стандарті спеціальності «Лісове господарство» об'єктами професійної діяльності фахівця є ліси, відтворення і поліпшення видового складу рослинності, якості лісових насаджень; раціональне використання лісів; захист природних та напівприродних територій. Отже, суміжною професійною групою для інженера лісового комплексу можна вважати групу «людина-природа». Ця група професій вимагає здійснення професійної діяльності з урахуванням її моральних аспектів, дбайливого ставлення до природи, оптимізації стану навколишнього природного і урбанізованого середовища, умінь прогнозувати наслідки професійної діяльності та розробки будь-яких проектів з урахуванням екологічних, естетичних і економічних параметрів.

Представники цього типу мають справу з рослинним світом і тваринними організмами і умовами їх існування, повинні знати своє господарство, ґрунт тощо [1, с. 31].

Аналіз загальноприйнятої класифікації професій за групами «людина-людина», «людина-техніка», «людина-природа», «людина-знакова система» і «людина-художній образ» показав, що професію фахівця лісового комплексу можна віднести до групи «людина-техніка». Для цієї групи професій характерні

такі якості: підвищений інтерес до техніки, спостережливість, критичне мислення.

Внаслідок багатоплановості об'єктів і предметів праці майбутнього фахівця лісового господарства можливий перехід багатьох спеціальностей в суміжні професійні групи.

Отже, особливостями діяльності фахівця лісового господарства є наявність в його професійній сфері трьох взаємодоповнюючих і взаємодіючих частин – природних об'єктів (лісів), технічних пристроїв (лісових машин і механізмів) і системи міжособистісних відносин з колективом (працівниками галузі).

На основі специфіки професії фахівця лісового комплексу відповідно до класифікації, розробленої Е. Клімовим та класифікації, представленої [2, с. 48], що відображає ставлення людини до: 1) іншої людини, 2) техніки, 3) природи, 4) знаку; 5) художньому образу, ми спробували довести, що ця професія є системою чотирьох базальних професійних типів: 1) людина-техніка; 2) людина-природа; 3) людина-людина. Таким чином, фахівець лісового господарства відноситься до групи, що об'єднує три типи, виділені на підставі ознак предметної галузі та специфіки суб'єкта праці: «людина-техніка», «людина-природа» і «людина-людина», що значно впливає на склад його базових компетентностей. Ці риси і визначають структуру професійно важливих якостей професії фахівця лісового комплексу, важливе місце в якій займають якості, які характеризуються знаннями і вміннями в галузі отримання, передачі, зберігання і використання інформації, необхідні майбутньому фахівцю для організації роботи в колективі, для прийняття оптимальних управлінських рішень, в професійному спілкуванні і для вдосконалення свого професіоналізму.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, на перше місце у виявленні вимог до майбутнього фахівця лісового господарства виходить їх професійна спрямованість, яка є стимулом для розвитку інших професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, тобто відбувається орієнтація на продуктивність в саморозвитку і самореалізації в професійній діяльності. Запропоновано класифікацію інваріантних вимог, які співвіднесені з етапами підготовки майбутнього фахівця лісового господарства: I етап – «входження», II етап – «усвідомлення», III етап – «впровадження». До універсальних вимог, які висуваються до фахівця лісового господарства відносяться: його спроможність і готовність до здійснення виробничо-управлінських, дослідницьких, технологічних та ін. задач, а також – до соціальної і міжкультурної взаємодії. Розкрито, що фахівець лісового господарства відноситься до групи, яка об'єднує три типи, виділені на

підставі специфіки суб'єкта праці: «людина-техніка», «людина-природа» і «людина-людина», що значно впливає на склад його базових компетентностей. Основним результатом вимог до підготовки майбутніх фахівців лісового господарства є їх здатність і готовність до вирішення екологічних і соціальних проблем на науковій основі, серед яких, забруднення навколишнього середовища, глобальне потепління клімату, криза водних ресурсів та ін.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вдосконаленні професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства згідно професійних вимог.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Картешкина О. Л. Педагогическое обеспечение профессиональной подготовки будущих специалистов сельского хозяйства в региональном вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Благовещенск, 2009. 206 с.
2. Нестерова Л. В. Формирование информационной культуры будущих инженеров лесного комплекса в процессе гуманитарной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Брянск, 2002. 231 с.
3. Пудовкина Н. В. Формирование социально-профессиональной установки будущих специалистов агропромышленного комплекса : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Тольятти, 2012. 263 с.
4. Сорокоумов С. П. Формирование профессиональных компетенций будущих специалистов сельскохозяйственного профиля в процессе интегративно-модульного обучения в вузе : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. Санкт-Петербург, 2012. 483 с.
5. Чеботарева Е. С. Развитие самообразовательной компетентности студентов в процессе проектной деятельности (на материале подготовки будущих специалистов агропромышленного комплекса) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Курск, 2010. 241 с.
6. Шепталина Е. И. Формирование профессионально-языковых компетенций будущих лесомелиораторов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Ростов-на-Дону, 2011. 224 с.
7. Byerly H., D'Amato A. W., Hagenbuch S., Fisher B. Social influence and forest habitat conservation: experimental evidence from Vermont's maple producers. *Conservation Science and Practice*. 2019. Vol. 1, Is. 9. e98. doi : <https://doi.org/10.1111/csp2.98>.
8. Kimberley A., Bullock J. M., Cousins S. A. O. Unbalanced species losses and gains lead to non-linear trajectories as grasslands become forests. *Journal of Vegetation Science*. 2019. Vol. 30. P. 1089–1098.
9. Lennartsson T., Eriksson O., Iuga A. et al. Diversity in ecological and social contexts. *Issues and concepts in historical ecology: the past and future of landscapes and regions* / C. Crumley, T. Lennartsson, A. Westin (eds.). Cambridge : Cambridge University Press, 2018. P. 182–239. doi : <https://doi.org/10.1017/9781108355780.007>.
10. Nielsen K. S., Cologna V., Lange F. et al. The case for impact-focused environmental psychology.

Journal of Environmental Psychology. 2021. Vol. 74, Is. 1. 101559. doi :10.1016/j.jenvp.2021.101559.

11. Oesten G. *Zukunftsfähige forstakademische Ausbildung*. Freiburg : Stift Gottweig, 2007. 39 s.

12. Fink S. Freiburg auf dem Weg nach Bologna. Die Einführung gestufter Studiengänge an der Universität Freiburg. *AFZ-Der Wald*. 2005. Nr. 15. S. 809–813.

REFERENCES

1. Karteshkina, O. L. (2009). *Pedagogicheskoe obespechenie professional'noj podgotovki budushhih specialistov sel'skogo hozjajstva v regional'nom vuze* [Accompagnement pédagogique de la formation professionnelle des futurs spécialistes de l'agriculture au lycée régional]. *Candidate's thesis*. Blagoveshensk.
2. Nesterova, L. V. (2002). *Formirovanie informacionnoj kultury budushhih inzhenerov lesnogo kompleksa v processe gumanitarnoj podgotovki* [Formation de la culture de l'information des futurs ingénieurs du complexe forestier dans le processus de formation humanitaire]. *Candidate's thesis*. Brjansk.
3. Pudovkina, N. V. (2012). *Formirovanie social'no-professional'noj ustanovki budushhih specialistov agropromyshlennogo kompleksa* [Formation de l'attitude sociale et professionnelle des futurs spécialistes du complexe agro-industriel] *Candidate's thesis*. Tol'jatti.
4. Sorokoumov, S. P. (2012). *Formirovanie professional'nyh kompetencij budushhih specialistov sel'skhozjajstvennogo profila v processe integrativno-modul'nogo obuchenija v vuze* [Formation des compétences professionnelles des futurs spécialistes du profil agricole dans le processus d'éducation modulaire intégrative à l'université]. *Doctor's thesis*. Sankt-Peterburg.
5. Chebotareva, E. S. (2010). *Razvitie samoobrazovatel'noj kompetentnosti studentov v processe proektnoj dejatel'nosti (na materiale podgotovki budushhih specialistov agropromyshlennogo kompleksa)* [Développement de la compétence autodidactique des étudiants au cours de l'activité du projet (sur le matériel de préparation des futurs experts d'un complexe agro-industriel)]. *Candidate's thesis*. Kursk.
6. Sheptalina, E. I. (2011). *Formirovanie professional'no-jazykovyh kompetencij budushhih lesomelioratorov* [Formation des compétences linguistiques professionnelles des futurs travailleurs de la restauration forestière]. *Candidate's thesis*. Rostov-na-Donu.
7. Byerly, H., D'Amato, A. W., Hagenbuch, S., Fisher, B. (2019). Social influence and forest habitat conservation: experimental evidence from Vermont's maple producers. *Conservation Science and Practice*. Vol. 1. 9. 98
8. Kimberley, A., Bullock, J. M., Cousins, S. A. O. (2019). Unbalanced species losses and gains lead to non-linear trajectories as grasslands become forests. *Journal of Vegetation Science*. 30.1089–1098.
9. Lennartsson, T., Eriksson, O., Iuga, A. et al. (2018). Diversity in ecological and social contexts. *Issues and concepts in historical ecology: the past and future of landscapes and regions*. 182–239.
10. Nielsen, K. S., Cologna, V., Lange, F. et al. (2021). The case for impact-focused environmental psychology. *Journal of Environmental Psychology*. Vol. 74. 101.

11. Oesten, G. (2007). Zukunftsfähige forstakademische Ausbildung. Freiburg. 39.

12. Fink, S. (2005). Freiburg auf dem Weg nach Bologna. Die Einführung gestufter Studiengänge an der Universität Freiburg. *AFZ-Der Wald*. 15. 809–813.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ХРИК Василь Михайлович – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувач кафедри лісового господарства Білоцерківського національного аграрного університету.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх фахівців лісового господарства, формування у них готовності до професійної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HRYSKYI Vasyl Mykhailovych – Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor of the Department of Forestry, Bila Tserkva National Agrarian University.

Research interests: training of future forestry specialists, formation of their readiness for professional activity.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.

УДК 378.147.091.33 – 024.87]: 78.087.68 (045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-281-284

ШЕВЧЕНКО Інга Леонідівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9715-9864>

e-mail: ingashev4encko@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ХОРОВЕ ДИРИГУВАННЯ»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Підготовка вчителя музичного мистецтва у закладі вищої освіти вимагає комплексного підходу до формування складних за своєю структурою професійних якостей. Протягом навчання студент повинен оволодіти уміннями й навичками гри на музичному інструменті, сольфеджування, сольного співу, аранжування, отримати міцні знання з музично-теоретичних дисциплін. Особливе значення має курс «Хорове диригування» як один з профільюючих предметів диригентсько-хорового циклу. Важливість цієї дисципліни визначається специфікою роботи вчителя музичного мистецтва, спрямованої на практичну реалізацію завдань формування духовного світу учнівської молоді засобами хорового диригування.

Сьогодні якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій відкриває широкий доступ до електронних наукових журналів, електронних бібліотек, каталогів наукових робіт і т. ін. Дистанційна освіта «охоплює різні прошарки суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку; це відкрита освіта, навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій і мультимедіа» [5, с. 21 –

30]. Особливої актуальності таке спілкування набуває під час організації дистанційного навчання в умовах військового стану, коли всі дисципліни вокально-хорового циклу, включаючи хорове диригування, викладаються дистанційно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У працях В. Безпалька, М. Жалдака, В. Монахова, Н. Морзе, Ю. Рамського, О. Співаковського та ін. розглянуто проблеми інформатизації навчального процесу, наукового забезпечення впровадження інформаційних технологій навчання в професійній освіті. Про зміцнення зв'язку теоретичного підґрунтя з практичними вміннями у процесі оволодіння знаннями з диригування, де роль репродуктивного вивчення диригування зведена до мінімуму, говорять Л. Безбородова, А. Болгарський, Л. Костенко, А. Мархлевський [1; 2; 3; 4]. Важливими для нашого дослідження є доробки науковців, які стосуються можливостей окремих інформаційних технологій навчання, зокрема: електронного підручника (В. Заболотний, Р. Тичук, Н. Соломчак, А. Чортополох); Інтернету (М. Купріянов, О. Околенко); комп'ютерних презентацій (А. Коломієць); CASE-технологій BPWIN (С. Огнівенко); використання прикладних програм (С. Петрусенко, Н. Сиротенко, І. Чигур). Наукові праці цих авторів сприяли накопиченню і систематизації знань, узагальненню досвіду практичної